CONTRA LA CLAVEGUERA CAPITALISTA DE CIMENT: ESPAI I OXIGEN COMUNISTA

Una verificació científica

En el primer capítol del Manifest del Partit Comunista Marx i Engels relaten el naixement, desenvolupament i ascens de la burgesia partint de la base material del desenvolupament del comerç i el descobriment de noves rutes de navegació. Allà es recull, ja el 1848: *"La burgesia ha sotmès el camp al domini de la ciutat.* ***Ha creat urbs immenses; ha augmentat enormement la població de les ciutats*** *en comparació amb la del camp, arrencant una gran part de la població de l'idiotisme de la vida rural".* En el programa revolucionari immediat contingent de 1848, el Manifest recull com a mesura immediata després de la presa del poder la *"Combinació de l'agricultura i la indústria; mesures encaminades a fer desaparèixer gradualment l'oposició entre la ciutat i el camp."* Aquest punt no només és una mesura immediata sinó que forma part del programa revolucionari integral. De fet, el socialisme científic de Marx i Engels reconeixen als socialistes utòpics haver posat en el primer pla de la transformació social la necessitat de l'eliminació del contrast entre la ciutat i el camp.

El 1848 quan es va escriure el Manifest, la ciutat més poblada del món era Londres, capital del país model que Marx va utilitzar per estudiar i descriure les lleis que regeixen la paràbola del capitalisme des del seu naixement fins la seva ineluctable mort. Així la descrivia Engels el 1844: *"Una ciutat com Londres, on es pot caminar durant hores sense ni tan sols entreveure el començament de la fi, sense descobrir el menor indici que assenyali la proximitat del camp, és una cosa veritablement molt particular. Aquesta enorme centralització, aquest amuntegament de 2,5 milions d'éssers humans en un sol lloc ha centuplicat el poder d'aquests 2,5 milions d'homes."* (La Situació de la Classe obrera a Anglaterra, 1844).

En aquell moment se li deia a Marx que era una bogeria afirmar que la resta de països es desenvoluparien de la mateixa manera que Anglaterra, però en el transcurs d'aquests 180 anys s'ha pogut comprovar com el capitalisme ha niat arreu del globus, com la "particularitat" de Londres s'ha tornat universal, i com *"poblacions senceres sorgint per encant, com si sortissin de la terra"* (Manifest del Partit Comunista, 1848) han proliferat i proliferen per tots els continents.

El 1952, a la reunió de Forlì, el nostre Partit, en plena continuïtat amb la línia marxista, va fixar com a punt del programa revolucionari immediat la *"«Detenció de la construcció» de cases i llocs de treball al voltant de les grans ciutats, i fins i tot de les petites, com a punt de partida per encaminar-se a la distribució uniforme de la població en el camp. Reducció de la congestió, la velocitat i el volum del trànsit, prohibint l'inútil".*

L'any 1952 hi havia 339.867.767 habitants en els conglomerats urbans de més de 100.000 habitants representant un 14,13% de la població mundial; en 50 anys, el 2006 la xifra va passar a 2.162.591.788 representant un 34,13% de la població mundial (veure El Comunista nº48 y 49), el 2025, la xifra ha augmentat fins uns 3.267 milions sobre una població d'uns 8.300 milions (39,69 %). El 2026 només les 100 ciutats més poblades del món alberguen a uns 1.000 milions de persones: una vuitena part de la població mundial es concentra en aquestes 100 macro concentracions urbanes. Tokio té 37 milions d'habitants; Delhi 34,25 milions, Shanghai 29,99; Dhaka 23,67; Sao Paulo 22,93; Mèxic 22,58; El Cairo 22,49; Lagos 16,36... El capitalisme més vell, Londres, 9,69.

Aquestes grans aglomeracions urbanes imposen per la seva pròpia estructura un percentatge elevadíssim de desposseïts – assalariats – que no tenen propietats ni mitjans de producció propis que impedeixin el seu amuntegament. En elles es verifica la **llei de la misèria creixent**: *"Creix la misèria i es concentra la riquesa, perquè creix desmesuradament el nombre absolut i relatiu dels proletaris desposseïts, que han de menjar cada dia el que han guanyat aquell dia. Res no muta en el fenomen econòmic si cada dia el salari d'alguns proletaris, en professions donades, en alguns països, permet el tall de carn i el cinema, i, ventura suprema, la subscripció a L'Unità."* (Marxisme i misèria, Battaglia Comunista, 1949).

La claveguera i l'amuntegament capitalista

Aquesta concentració i aglomeració de la població en les grans ciutats fa d'aquestes un focus d'insalubritat. Al tercer volum de El Capital, Marx explica la dificultat de la burgesia per processar els residus generats pel consum de l'home a les grans ciutats: *"L'economia capitalista registra un malbaratament gegantí pel que fa al seu aprofitament es refereix; a Londres, per exemple,* ***no ha sabut trobar millor destí als fems procedents de quatre milions i mig d'homes que el d'utilitzar-los, amb unes despeses gegantines, per convertir el Tàmesi en un focus pestilent****".* (El Capital, Volum III, Capítol V apartat IV). La burgesia de la França del Segle XXI ha hagut d'invertir més de 1.400 milions d'euros per fer del Sena un riu en el que (se suposa) banyar-se ja no provoqui malalties... La prova "científica" burgesa de que les aigües no estan contaminades consisteix a banyar un dels seus titelles parlamentaris i ensenyar-lo a les masses: si el cretí parlamentari segueix viu, no hi ha perill!

En la divisió internacional del treball, hi ha ciutats que tenen "l'honor" de ser directament l'abocador de residus i deixalles internacionals. Així ocorre, per exemple, amb els residus electrònics enviats a Ghana i que acaben concentrant-se en zones de processament d'Accra. Però a tot arreu, la sort de la majoria dels proletaris a les grans ciutats és viure amuntegats en els barris obrers: *"És a la nostra època quan la confusió ha estat portada al súmmum, perquè per tot arreu on l'urbanisme de l'època anterior deixava encara un petit espai lliure, s'ha construït i reparat barroerament fins que a la fi ja* ***no queda entre les cases ni una polzada lliure on sigui possible construir****".* (La Situació de la Classe obrera a Anglaterra, 1844).

En aquests barris obrers, les malalties es propaguen amb major facilitat per la falta de renovació d'aire i perquè la burgesia no inverteix en neteja; i el mateix ocorre en els metros, autobusos o trens on s'emboteix al proletariat com a bestiar per anar i tornar de la feina.

Els obrers vivint en soterranis no són exclusivitat de la Manchester i la Liverpool de 1844 i quan hi ha inundacions aquests habitatges són els primers a negar-se. Després de les catàstrofes, la burgesia es posa les mans al cap i fa restriccions de construcció, però *"Tots aquests focus d'epidèmia, aquests forats i soterranis immunds, en els quals el mode de producció capitalista tanca els nostres obrers nit rere nit, no són liquidats, sinó només... desplaçats. La mateixa necessitat econòmica que els havia fet néixer en un lloc els reprodueix més enllà; i mentre existeixi el mode de producció capitalista, serà absurd voler resoldre ailladament la qüestió de l'habitatge o qualsevol altra qüestió social que afecti la sort de l'obrer."* (Contribució al

problema de la vivenda, Engels, 1872).

El capitalisme no només obliga a viure els seus obrers sota terra en soterranis, autèntiques rateres, sinó que els tanca a centenars de metres d'altura en diminutes cel·les de confinament en macroedificis de 20, 30, 40 o més plantes per aprofitar en altura i amplada al màxim cada metre quadrat.

Així descrivia la nostra corrent el 1953 els plans urbanístics del molt laurejat Le Corbusier: *"El principi de la* ***superexplotació de l'espai*** *arriba fins a aquestes tendències desgavellades: superposar el verd dels jardins urbans (demà també el dels camps de blat i patates!), les vies de trànsit i la superfície coberta dels edificis verticalment en el mateix espai.* ***Verticalisme, s'anomena aquesta doctrina deformada; el capitalisme és verticalista. El comunisme serà «horitzontalista».*** *"* (Espai contra ciment, Il Programma Comunista). Aquest verticalisme capitalista no té res a veure amb que al globus terraqüi li manqui espai, sinó que és producte exclusiu de la concentració de capitals.

El capital necessita una massa d'assalariats disponibles per poder contractar a baix preu i la massa d'assalariats està obligada a anar allà on hi hagi més probabilitats de trobar un comprador de la seva força de treball, és a dir, on hi hagi més capital. Aquesta és la força irresistible que empeny a la població a aglomerar-se a les grans ciutats, per això aquestes aglomeracions que són un focus de contaminació i insalubritat són inevitables mentre subsisteixi el treball assalariat i el capital.

A aquesta aglomeració gegantina de la classe obrera l'acompanya el tràfic epilèptic que satura i bloqueja les grans ciutats. L'**anarquia de la producció mercantil** imposa a la força de treball buscar un comprador on sigui que el trobi, això produeix inevitablement una multiplicació de desplaçaments inútils, caòtics, irracionals i impossibles de planificar. A més d'un malbaratament de temps anant i tornant dels llocs de feina i un increment de la contaminació.

El criteri del mínim cost i el negoci del desastre

En el capitalisme les construccions es realitzen amb l'únic objectiu de satisfer les necessitats del guany, per això només *"Amb la fi del capitalisme, aquest criteri de la tècnica constructiva que es presenta avui a les escoles i a les obres com una veritat eterna, acabarà sense honor: el criteri que diu: fer suportar els màxims pesos i els màxims esforços a les estructures del mínim pes i sobretot del mínim cost possible".* (Política i construcció, Prometeu, sèrie 2, nº3 i 4, 1952). La quantitat d'estacions i túnels de metro a les grans ciutats que han acabat en esfondraments, sots, etc. ens dona una bona mostra del criteri del mínim cost. L'amiant era molt econòmic, alhora que cancerigen; però això últim ho va amagar molt bé durant anys la burgesia en pro del criteri del mínim cost.

El capitalisme no està interessat en el manteniment de les construccions ja realitzades, sinó en la reconstrucció que segueix als desastres i catàstrofes: *"La base de l'anàlisi econòmic marxista és la distinció entre treball mort i treball viu. Nosaltres definim el* ***capitalisme*** *no com a titularitat sobre els cúmuls de treball passat cristal·litzat, sinó com a* ***dret a la sostracció del treball viu i actiu****. Heus aquí per què l'economia actual no pot conduir a una bona solució que realitzi, amb el mínim esforç de l'actual treball, la conservació racional de tot el que ens ha transmès el treball passat, i les millors bases per l'efecte del treball futur. A l'economia burgesa li interessa el frenesí del treball modern, i la mateixa* ***afavoreix la destrucció de masses encara útils del treball passat****, rient-se dels qui vindran."* (Homicidi dels Morts, Battaglia Comunista, nº24, 1951).

La potencialitat revolucionària

Evitar el procés de concentració urbana al capitalisme, no només xoca impotentment amb les lleis de l'acumulació, sinó que representa una il·lusió reaccionària. *"La solució resideix únicament* ***en l'abolició del mode de producció capitalista, en l'apropiació per la classe obrera mateixa de tots els mitjans de subsistència i de treball.***" (Contribució al problema de la vivenda, Engels, 1872). I és tasca d'aquestes masses proletàries prèviament amuntegades a les grans ciutats per conveniència del capital, desmantellar-les després com part del procés revolucionari anticapitalista: *"És precisament la gran indústria moderna la que ha fet del treballador encadenat a la terra un proletari proscrit, absolutament desposseït i alliberat de totes les cadenes tradicionals; és precisament aquesta revolució econòmica la que* ***ha creat les úniques condicions sota les quals pot ser abolida l'explotació de la classe obrera en la seva última forma: la producció capitalista****."* (Contribució al problema de la vivenda, Engels, 1872).

El capitalisme ha establert, a més, les altres bases materials per superar tant l'aglomeració urbana com la productiva: *"Amb els invents i l'augment enorme de la productivitat del treball, la coordinació de molts treballadors es manté, però ja no té raó de ser l'amuntegament bestial colze amb colze. (…) Les moderníssimes formes de producció, que utilitzen xarxes d'estacions de tota mena, com les centrals hidroelèctriques, les comunicacions, la ràdio, la televisió, donen cada vegada més una disciplina operativa única als treballadors repartits en petits grups al llarg d'enormes distàncies.*

El treball combinat roman, en teixits cada vegada més grans i meravellosos, i la producció autònoma desapareix cada vegada més. Però la densitat tecnològica abans anomenada disminueix sense parar. ***L'aglomeració urbana i productiva es manté, per tant, no per raons dependents de l'òptim de la producció, sinó per la persistència de l'economia del benefici i la dictadura social del capital.***" (Espai contra ciment, Il Programma Comunista, 1953).

La superació de la contradicció entre la ciutat i el camp està inscrita com a punt cardinal en el programa comunista integral, el desenvolupament del qual haurà de ser iniciat com a mesura immediata pel proletariat revolucionari, detenint la construcció i reduint dràsticament el trànsit després de l'enderrocament de l'Estat burgès: **horitzontalisme contra verticalisme; oxigen comunista contra claveguera capitalista; espai contra ciment.** *"Quan sigui possible, després d'haver aixafat per la força aquesta dictadura cada dia més obscena, subordinar tota solució i tot pla a la millora de les condicions del treball viu, transformant per a tal fi el que és el treball mort, el capital constant, la infraestructura que l'espècie humana ha aportat al llarg dels segles, i continua aportant, a l'escorça terrestre, llavors el verticalisme brut dels monstres de formigó serà objecte de burla i suprimit, i gràcies a les immenses extensions horitzontals d'espai, una vegada desallotjades les ciutats gegantines, la força i la intel·ligència de l'animal home tendiran progressivament a uniformar en les terres habitables la densitat de la vida i la densitat del treball, convertides ja en forces concordants i no, com en la deforme civilització actual, en ferotges enemigues, i mantingudes unides únicament per l'espectre de la servitud i la fam."* (Espai contra ciment, Il Programma Comunista, 1953).